

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

MTÉMA WA MTÚ ITÉ BIHÚLÉ

**Ú ÉSASAMINO ÉSHI 'YA MWEKO INIBO
'YA MTÉMA**

(Walangésha, Miléndé na Bifata 10)

Copyright ANGP

COPYRIGHT

IBSN 0 - 947052 - 63 - 1

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P. O. Box 2191, Pretoria, 0001, R.S.A.

(Une Mission de Littérature évangélique financée de dons)

(Reg. No. 61/01798/08)

LE COEUR DE L'HOMME

Ce livret dérivé en France en 1732, a été révisé et a été réécrit pour les champs missionnaires de l'Afrique par Rev. J.R. Gschwend en 1929 et postérieurement a été traduit, imprimé et protégé par les droits d'auteur en plus de 250 langues indigènes par "All Nations Gospel Publishers" qui les distribuent aujourd'hui parmi 127 pays missionnaires. Des gens de toutes langues, classes et religions sont introduits par ces livrets à éprouver la profonde vérité spirituelle du message de Dieu à l'espèce humaine comme énoncé par le prophète Ezéchiel en l'an 586 avant Jésus Christ.

"Je vous donnerais un coeur nouveau et une nouvelle âme alors vous serez mon peuple, et Je serais votre Dieu!" Ezéchiel 36:26-28.

MTÉMA WA MTÚ ITÉ BIHÚLÉ

Lúbúnga Iwa Abeca, hange Ebanda 'ya Wamwitú ?
(1 Yohana 3:4-10)

Eno étabo ta'élé 'ya mmbésé. 'Yabali'ile úsalangwa lúkendo Iwa mbele m'mésé 'ya Búflansa, ú mya'a makana mabélé (200) yahétanine ale. Eno étabo élémulushéshe batu manga lwenge na pelo ca manga m-mitéma. Elémú'ambibwa ité ésasamino 'ya mtéma, élémwilolwa hemo na balúmyana na ba'acana, únibo ba'é'ambye na bahimone ité bibalé m-túsúsú na m-shingoshingo m-yabo mitéma, ité Abeca Ewe imwene byalémúhémona. Batú ba manga bawa úmona yabo mitéma hélé na búbé, na ubibyo bahúlúhikyú'a na úkyá'anya mitéma ya mmbésé na mihúkya ya mmbésé, m-mbwabo búlamu.

Ekyanga 'yúlémúsoma éno étabo, wahúnwa na útendelwa manga, úmanyé nibo élé ésasamino 'ya mtéma 'yúnabasha 'wisoma na 'wimanya byúlé, na úmona byúhì'ekye. Mnga húlé húmo m-mbalya basha'waca, hange húlé mklisitú wahoto'anyinye numa, iwimona byúlé, ité Abeca byalémúhémona. Abeca talé na ú'úndéléla húlya hose. Talémúlola mtú. Alémúlola mtéma wa mtú inose, Talé na asoblela a mtéma wa mtú hange búshú na mweko.

Wamwitú alé hisebo wa ba'wa búpé bose, lúnge alé msoshi wa ahúlú na abeca wa éno ésé. Nake ikyúhikalúla ité malahika wa lwenge. Inibo benebene ewe talé malahika wa lwenge tú'éte, ité batú manga bibalémútenda. Batú balé ité babo i balya basonenwa na héno miléndé yalangéshe hano ité Wamwitú byalé. Na ité ibibele m-suku ca ale, na i hibile na m-cino suku citúlé m-cilé. Úlé ndúmwa ca búpé cilémú'amba m'mambo ú abo ase'ealelo búbene, na 'wikalúla 'wa 'wi'éta úba ndúmwa ca Klisitú. E'yo ta'élé étangaca, lúbaka na Wamwitú ewe imwene ikyú'wikalúla úba ité alolelo a malahika wa lwenge. (Lola 2.

Bakolito 11:13-14). Wamwitú abeca wa éno ébalo nake ahúngúkyúla meso ma batú, na mabo malénga nibo, bale'e úmona úlangala 'wahétakana 'wa Msahú wa Búsoka wa bucunde bwa Klisitú. Lúnge nibo bale'e úmona wabo Mmonya Yesú Klisitú. (Lola 2. Bakolito 4:4). Balya bose bahúlúhúngúkyúlwa meso na abeca wa éno ésé, tabahikyé nibo balé m-lúbélo lwa manga, lwa úya mwi'icimina lya ale na ale lya m-nyongobelo, mulémúky'a aya. Mbele ya Abeca balé ité ba'u, nabo bahombololwa hose na úba bacá ba abeca wa éno ésé. (Lola Bahefeso 2:1-2).

“Úbibyo i'yatumine Mwana wa Abeca amone'a, lumbaka abungye mi'ambo ya Wamwitú.” (Lola 1. Yohana 3:8). Úbibyo indé munyemye Abeca na úlwana na Wamwitú, nake i'amuséna. (Lola Yakobo 4:7-8).

Mnga wasoma éno étabo, na 'wihikéca hékyo miléndé hélémo 'wa úhécité'éca byangéne, bibyo iwimanya ité byolé. Na mnga wimona nibo hobe mtéma wasona, na hulé na búbé, tú'olwa 'wibisa hange úna'a, indé 'wi'onje na ú'wace na 'wibanga bobé búbé. Mnga twatenda nibo tatúlé na búbé, ibé twahicimbéléca becu búbene, na ibé benebene tahélé mwingi netú. Inibo mnga twahibanga metú mabé úlé Abeca, ibé tím'mwaca lumbaka alému'étaq bilé búlúlé; úbibyo i'atúkakyéla metú mabé, na útuhumya búsonu bose. Mnga twatenda nibo tatwa'écile búbé ibé twa'éta Abeca nibo alé wa búbé, na ibé lyake ikambo talélé mwingi netú. (Lola 1. Yohana 1:8-10). “Na mshi wa Yesú Klisitú Mwana wa Abeca, hótuhumya bwetú búbé bose.” (Lola Yohana 1:7). Úbibyo Mwi'onje mmanda na úbo'o 'wa Abeca úlé na búbasha, lumbaka amukakyéle bwenu búbé, na úmusú'a na mshi hulé na ékúci 'ya m'múlú.

A húbe, wanyemya Abeca hange wanyemya Wamwitú? Húbe hulé mca wa búbé hange hulé m'mambi wa Abeca? Na mnga búbé bwakéma m-mbobe búlamu, tú'olwa ú'ema inibo úlélé úlé

Abeca, Nake i'a'ú'éta úba bútamba mwingi na Yesú Klisitú, húlya wacule m'mésé nibo ahonye balé na búbé; lúnge nibo akumbúle baho'u meso, na atuhumye m'mahúlú na éhúlú éhume m-metú meso. Ewe acule nibo atúbé'e mwingi na lwake lwenge lwa étangaca, Yesú acule nibo atúbé'e bútamba, únibo tuhume m-makala ma búbé na ma Wamwitú. Mwingi na Yesú twahúlúsúngúlwa uhuma mwingi na bwetú búbé. A húbe, úmanye nibo bino húhimakye mbele ya Abeca wa Mmaha, hú'úlwete na wikyé byúbisa byose, na yobe mishinga yose yabisama, na mobe malénga mose. Úmanye nibo húbe túnabasha 'wibisa tú'éte, hange úbisa yobe mishinga ú mbele ya Abeca. Ewe wabe'ile hitú tashihungwe? Wa'écile siso tashimone? (Lola Sabuli 94:9). Bibyo meso ma Mwene'ombe malémú'úya masénaséna m'mésé 'yose, ú ngyéla ca mtú. Nake alémúmona minyatéci yake yose. Tahalé ahúlú hange éhúlú, habanabasha ubisa yabo mi'ambéci ya búsoke'anya. (Lola Ayubu 34:21-22). Úbibyo meso ma Mwene'ombe malémú'úya masénaséna m'mésé 'yose, únibo ahilangéshe nibo alé wa makala, úlumbaka lwa balya balé na mtéma wa mmaha walolela 'walé. (Lola Byabele mmbikyanga 16:9; Yohana 2:24).

Mmbékalo alé húlya wahúlúkakyélwa búbé, nabo bwanakúbé'élwa. Mmbékalo alé húlya húshishibalélwe bwake búsonu, na m-wake mtéma tamulé búkúnge. (Lola Sabuli 32:1-5 na Sabuli 51). Úhuma lúno lusuku Yesú a'élé múbúca (batú) nibo: "Mucwe únilé benu bose balémú'úbakana na banyemenwa na miciko, na ñe inamuha bwiholeco." (LolaMatayo 11:28-30).

ÚSE'ELECA ÚBANDA BISÚSANYO ÉSÚSANYO 'YA MBELE

Eno ésúsanyo 'yalangéshe mtéma wa mlúmyana hange wa m'macana washa'waca, na húlé na búbé; ité Bibliya bihélémúbúca balé bibyo, i babo balé m'méno ébalo, balya babashibwa na mishinga ya éno ésé, 'ya 'wisémba na

1. Mtéma wa hulé na búbé

mi'úbakano ya mweko. Eno ésúsanyo élé ésasamino 'ya bénebene 'ya hobe mtéma ité Abeca byalémúhúmona. Make meso matú'úla na malémúkyakala, namo malangésha bwake búlalú. (Lola Túlélé 23:29-33). Alé beni húlémúkaba yúúú? Alé beni húlémúléla na mta'úmbo? Alé beni húlé na masa'ala? Alé beni húlé na meso matú'úla? Balé balya balémwi'ana halé ma'onde, balya balémú'úya balondalonda anyanga asambibwasambibwa. Tu'olwa 'wisémba anyanga atú'úla, mnga ba'ahitéléla m'macuba, ahikyúfulúla na búléke, na mnga anawa úhúla m'macuba ashiholelele. Na 'yake éshi'a mamó ma'onde mashi'úcike ité ngyo'a na úbabaca ébalaka. Make meso mashibe múmona bingé-bingé byashahikana, na m-wake mtéma mwasibe múhúlana byasacelela.

Hamanda na mcwe húmona halé ésúsanyo 'ya mtéma wa mtú ité bihúlé. M-múkyo mtéma mulé bwi'ano bwa binyama byashahikana, byalangésha búbé bwashahikana búlé m-mitéma ya batu. Mtéma wa mtú búlé bwi'ano bwa metú mabé. Na ité byatenda Abeca úlé mkúbúci Yelemiya útúlé nibo: Mtéma wikywicimbéléca uhéta bitú byose, lúngé húlé na búlwaci bwa úbisa. Alé beni húnahúmanya? (Lola Yelemiya 17:9). Na Yesú ewe imwene atenjile nibo, "Lúmbaka mwingi na mitéma ya batú, mulémuhuma malénga masona malémú'úcindé'a ú'éta búhekya, búhibi, búyakani, bútaté, 'wisémba byasona, búléke, úcimbéléla bange, búta'amane, bongwa, msobo, 'wimona, búkúndú; bibyo byose byasona, bilémuhuma mnda mwa batú; nabyp i bilémúhonja mtú búnyonyo. (Lola Mako 7:21-23).

1. Anyonyi'éca – Enyonyi 'ya mbele alé Anyonyi'éca. Anyonyi'éca alé anyonyi angéne manga, alé na masala malé na álolelo a útangaca. A'o anyonyi hano aléngé'écibwa na búbé bwa 'wimona. Ité mtonde wa úlú'úla. Kelubi wacilwa mwambo, húbele mucité'éca-cité'éca lwenge úlé Abeca, lúngé malahika wa Abeca. Uhuma ale Wamwitú tabele malahika wa ahúlú, akwécile úlúmbaka lwa 'wake 'wimona, anakalú'a úba

msombani wa Abeca. (Lola Isaya 14:9-17; Esekeheli 28:13-17).

'Wimona 'wikywĩlangésha m-ngyéla manga. M-mbatú ba manga babuca 'wimona úlumbaka lwa bútungá búbalé nabo, ité bwa ng'ombe, bwa mi'o'o, bwa numba yangéne, bwa mabala, bwa myenda ya ékúci, bwa búshú bwangéne, na bwa mweko walangala, walangésha mishinga ya abúle. Bange batú balé na 'wimona, úlumbaka lwa 'yabo élongo, nibo balé na élongo 'yangéne úhéta bange bose, nibo alé écumbé 'ya búsohi, nibo asoma manga uhéta bange, nibo alé na makala manga ma úéta bika bya m'múlú mno m'mésé, úba na lú'oba lwangéne. Batú ba manga babuca 'wi'éta úba bangéne 'wa ú'wata túsese na ningá, bya ú'wata ú mabo'o, na túsese twa ú'wata ú mmembe na ú matú, na 'wisala-sala asalo ú búshú na m-mweco; na ina'anda úba Abeca ahúlúbumba mweko húlé na búsoka. "Abeca a'ema balya bahimona, inibo balya bahi'o'ya alémúba'étéla ngena." (Lola 1. Petelo 5:5) Mwene'ombe asonenwa na 'wimona na 'wihangya. (Lola Túlébé 8:13). "'Wimona i'wikywítanga mbele úhoma, na mtéma wa 'wihangya washibalé'e úkwéla." (Lola Túlébé 16:18).

2. Abwa – Abwa alangésha 'wisémba 'wa mweco, na'i i byasona, búhekya, na úlalana. Hose halémúnyatéla Abwa a'únda 'wihonja búnyonyo bwa búbo búlema. Batú ba manga balé bibyo ité Abwa; hose habalé múnyatéla bikyúbalé'a 'wilonga-longa na 'wi'úndéléca na úminamina na ba'acana, hange ba'acana úminamina na balúmyana, na úbalé'a mishinga yasona. Úbibyo ba'acana na balúmyana ba manga, balé bahekya na úba bataté bahétakana, na úba byasona manga. M-cino suku ca éshi'a ca búsonu citúlé mcilé, bihumbé bya manga bya ba'wambaka ba'úcwa na 'wicibéla, lúnge na balúmyana na ba'acana balémúkonda na balémúkonjwa, nabo bange i bibyo, na ba'ana ba manga i nabo bange i bibyo; babo ba manga balé m'méno ésé étúm'mélé 'ya búhekya na úhekya.

Búbé bwa Sondoma, bino bwawa úkúminina m-mbúlamu bwa batú manga; na úceleca makambo matenijilwe na Mwami Yesú, anasamwa nibo, “Suku ca éshi’a icaba ité suku ca Sondoma na Ngomola.” Batu ba Wamolangoli, na batú ba Wajaluwo, hamo na bingé bilongo bya manga bilémúbúca mmekya hose nibo alé Abwa. Batú ité babo tabashiyane bwami bwa Abeca, lúbaka úlya hambúka úlé Abwa, balokani, balalani, bayakani, balémúhúna bibú’a, na húlya hose wa’únda úcimba mwitenda na m-mi’ambéci. (Lola Úkúbúlélwa 22:15). Úbibyo indé muséne búhekyá! Lúbaka búnge búbé bose búlémú’éta mtú, búlé hambúka ya wake mweko, inibo húlya mtú witanga ú’éta búhekyá, amanye nibo ibé a’éta búbé m-wake mweko ewe imwene. (Lola 1. Bakolito 6:18-19). Benu tamwikyé nibo, benu mulé numba ya Abeca, inibo naho i wake mweko? Abeca i’asonya húkyo mtú (húlémúsonya mwéko wa Klisitú walé naho), lúbaka Lúbúnga lwa Abeca lúlélwa mmaha, nalo i benu. (Lola 1. Bakolito 3:18; 6:15-20).

3. Ngúlúbe – Ngúlúbe yalangésha búbé bwa búlalú, na bwa Úhelwa. Ngúlúbe hékyu’úlya élya ’yose ’yama, élé m-yake nygéla. Tahékyúsobola ’yangéne na ’yasona. Na bibyo ibilé batú ba manga, balémú’úlya nyama ca’wa mtala, na ca’wa ú malwaci inose, na cinge nyama ca’wa ’wa úkombwa tú’oma, na ú’amwa na mkoci. Lúnge babo balémúsola mishi, na úlya túsúlél, na úlya cinge nyama catú’ambicile Abeca nibo túle’e úcilya. (Lola Mi’ambo ya ndúmwa 15:20; Isaya 66:17;3). Úbibyo babo balémú ’étéla búbé yabo myeko, na hékyo yabo myeko lúlél lúbúnga lwa Abeca. Bibyo balémúsonya yabo myeko ’wa úsola ’wanga; na hékyo ’wanga hébalémúsola hélémulusha búnyonyo, na úhingéca búyaki (sumu) m-mishi ya balúmyana na ya ba’acana, na úbalombola na úbacindé’éla mwingi na ngolobelo ya ú’éta búbé. Haho Wamwitú ashibi’anine na úbawa púsha ya ’wisémba úsola ’wanga. Bubasha bwa Abeca inose, i búnabasha úwa mlúmyana hange m’macana hose bútamba, bwa ú’ema hékyo ngolobelo ya mishinga yasona, yahikana na hékyo. Batú ba

manga m-mbaklisítú m-lúbúnga, ba'wambaka na basoshi, balémúlénganya nibo tabyasona mtú úsola ma'onde hange (fino) i anyanga, na úlalú'a; lúnge nibo ma'onde ta'élé élébwá énalúbya mtú. Inibo úmanyé nibo mlalú hose tashibashe úyana Bwami bwa Abeca. Úmanyé nibo ma'onde hange anyanga ta'élé élébwá, inibo élé ésolwa 'ya úlalú'ya na 'ya úciminya bwenge, na 'ya úyakya, lúnge élé 'ya úlúlúnganya malénga, na úkalúla meso.

Balya bose balémúsola ma'onde hange anyanga (i fino) ibé balé bahúngúkyú'a na úhúhélwa búmanya, úhétakana babo i ba'éci ba búhekya, na ba úsa'ala, na ba úlwana, na ba úyakana. Na mnga tabasola tabanabasha ú'éta bibyo. Anyanga ikyúlusha búlombwe, na búlalú bwikyúlusha masa'ala; balya bose balémú'éta búbo búsonu bibyo, ibé tabalé na bwenge hange bú'o so'e. (Lola Túlébé 20:1). Mwingi na mi'a'é ya Musa, mtú hose húbele na mwana m'múcu lúnge mlalú ité húkyo abekyakile múhalakélwa mabwe, na úwéla halya húbene. (Lola Úngeleca mi'a'é 21:18-21). Balya bose balémúkyenga ma'onde ma mishinga yose, balé balúbi, alé ité húlya húlémúma'únga na úmasola, lúmbaka Ikambo Iya Abeca lyatenda nibo, "Búhanya ú balya balémúsambya-sambya bisolwa bya ma'onde." (Lola Isaya 5:22). Lúnge "Búhanya úlé húlya húlémú'úwa húbalé-nake hamo, bisolwa bya ma'onde, na úlé húlya húlémúbé'éla inake búyaki (sumu) m-ma'onde ya úmlalú'ya na ún-yakya." (Lola Habakuki 2:15). Tamu'olwa úcimbélélwa, lúmbaka bataté, na balémúbindamina bibú'a, na bahekya, na balúmyana balémúkye'ana búbene, na ba'acana balémúkye'ana búbene, na bahibi, na balémú'wisémba byasona, na Balalú, na batú'ani, na banyaki, tabashiyane bwami bwa Abeca. (Lola 1. Bakolito 6:9-10).

Na mi'ambéci ya mweko hélé bwásé, nayo i héno: bútaté, búnyonyo, búhekya, úbindama úhúna bibú'a, búloki, lúsombo, mas'ala, bongwa, élokwa, búsobé'anya, 'wibekanu'ya na

mahikéco ma búpé, mi'eci yasona, búlalú, úhelwa, na hénge yahikana na hékyo, balya balémú'amba mi'ambéci hélé ité hékyo, tabashiyane bwami bwa Abeca. (Lola Bangalatiya 5:19-21). Lúnge tamu'olwa úlalú'a ma'onde, lúmbaka manacwa úmulúkéca, inibo mukyecibwe na Mtéma wa Mmaha. (Lola Bahefeso 5:18). Yesú Ewe hisolwe lya búlamu, alalé'a húno mlalé ú balya balé na púsha nibo, "Mnga halé mtú húlé na púsha, acwe únilé asole." (Lola Yohana 7:37-38). "Bino, balya balé na púsha, mucwe ú makyé. Na húlya húshi na bokyo, nakúnge acwe; mucwe mukúle mulye, mucwe mukúle Fino na mata, 'wa úshatanga bokyo hange bikúlwa. Lúmbaka lwa'é mulémútanga bokyo úkúla bishi bya'úlya? Na bwenu búmona úbútanga ú bitú bishi bya 'wi'úca?" (Lola Isaya 55:1-2).

4. Ndélé – Ndélé, hilé hinyama hikyúnyata búnibúni, nayo yaléngé'écibwa na búbé bwa bú'ongo, bú'ongo búlé búbé bwa úsénga lúnge búlé búloki. Húlya m'mongo hose, abuca úkwéla m-mikele'o ya mishinga manga. Lúnge a'únda úhiba ha búci'é bwa ú'amba m'mambo. Hange ano alondo a úhiba anamkalúla nibo ayakane, únibo amone byanahiba. "Wisémba 'wa m'mongo 'wam-yakya, lúmbaka make mabo'o ma'ema ú'amba m'mambo." (Lola Túlélébé 21:25). Bú'ongo bwa mtéma bwatúcibéla túlé'e úhúna Abeca, túlé'e úsoma Bibiliya, na úya ú lúbúnga. Bú'ongo ité búbo lúnge bwatúcibéla úmona bikyanga bya úcit'éca lkambo lya Abeca ité bilélé na búlamu bwa ale na ale. Úsénga na ú'yelwa úya ú lúbúnga, búlé búhibi bwa úhiba bikyanga, na hanuma washilombolwe úya m-mishinga ya ú'úciminya. Abeca alémútenda nobe nibo, úmme hobe mtéma lúno lusuku; Yesú anatenda nibo, Mu'omye úhingéla ha mcango waye'enena, lúmbaka namubwéla nibo, ba manga bashi'únde úhingéla nabo tabashibashe. (Lola Luka 13:24). "Húlya húlémúlonda i'amona, Bwami bwa mwikúlú búlémmómone'a ú makala, na balya balé na makala ibashibúbunde." (Lola Matayo 11:12).

Mkoma ikyú'ucwa lúbélo mulé mtú na úmmbwéla nibo, Úsénga

úhúca m'meshi, hange úhúca lúnge lusuku, na indé túshiye. Hange mango iwasénga lusuku ú lusuku, hange mwa'a ú mwa'a; na hange lu'u lwashi'úcwéle étumbúlú'i, na húbe twikyé, na washi'we twahise'elela, na úshamanya Abeca, lúnge na úshahonyibwa na úshaba na Klisitú; húbe iwa'éta biléhé. Úbibyo Abeca atenda nibo: "Mnga mwahungwa cú'i lya Abeca lúno lusuku, mule'e úkúmya yenu mitéma." (Lola Bahebulaniya 3:7-8). Batú manga bashicimina, nabo i balya balémúlénganya nibo, itwaya m'meshi lúnge nibo itwa'éta m'meshi, na m'meshi wabahétane.

Ikamba lya mkongo wa Ndélé, ng'endo manga lékyú'ambibwa na babú'i (hange baté'é). Úbibyo, lyaléngé'écibwa na búbé bwa ú'waca búté'é (hange baté'é) na ú'éta búloki (hange bú'énji). Ékyanga 'yúna'wacice Abeca wa búlamu, ékyanga 'yúnabúci Abeca wa búlamu, m-mbikyanga bya yobe mi'úbakano yose ya mobe malwaci, nibo a'ú'watéléce; bibyo batú balémú'waca miléndé (bisúsanyo) na úbicanga, balémú'waca micinga ya bité, mabwe, meka ma nyama, na misúmbú, na bingé bitú bishi búlamu, na úbicanga; bilya bilémúse'elecibwa na baté'é hange na babú'i hamo na baloki. Byacelela ú'waca hobe Mmbúmbi, na wenu Mmonya. Úbibyo Abeca ahúlúhémbé'a úlé bana ba Isilaheli anatenda nibo, "Tamu'olwa úle'elela m'macana mloki alame." (Lola Uhuma 22:18). M-mulé tamumone'e mtú húlémúlakúca, hange húlémúsamwa, hange húmu'éta búté'é, hange mlokani, hange húlémútenda na ba'u. Lúmbaka húlya hose húlémú'éta bibyo ibé alémúlokya Mwene'ombe. (Lola Úengeleca mi'a'a' 18:10-12). Tamu'olwa úya úlé balé na micimu, hange úya ú baloki, tamu'olwa úlonda hebo, lúmbaka bale'e úbahonja na úbacila bwabo búnyonyo: Ine I Mwene'ombe Abeca wenu. (Lola Balawi 19:31). "Mtú húshiye úlé balé na micimu na baloki, nibo alalane nabo na úlakúca úbalé; inabangé'éca bwane búshú úlé húkyo mtú, na úmbakanu'ya búle na 'yake élongo. Úbibyo mwishi'úle, mube ba mmaha, lúmbaka Ine I Mwene'ombe Abeca wenu." (Lola Balawi 20:6-7). Na mnga

bamubwéla nibo, Úlonde misahú ya batú balé micimu, na misahú ya baloki na ya baté'é, na ya balya balémúléla ité túnyonyi na únukuna-nukuna; Inibo tabisele byacelela batú úlonde misahú ya Abeca wabo? (Lola Isaya 8:19-20). Inibo numa ya hékyo mbúka úlé ngonni, na ba'wa masendú, bataté, bayakani, balémúbindamina bibú'a, na húlya hose wa'únda úcimba mwitenda na m-mi'ambéci. (Lola Úkúbúlélwa 22:15). Yesú Klisitú alé Mmonya wa mtéma, búlamu na mweko. Ewe i húlémútúkakyéla bwetú búsonu bose, na útúhonya metú malwaci mose. (Lola Sabuli 103:1-3). Mwingi nenu mnga mulé mlwaci? Acelela abúce ba'ocu ba lúbúnga lwa Klisitú, bacwe úmmúnina na úmcila mwambo ú cina lya wetú Mwami Yesú. Na úhúna 'wa húlé na bú'waca i'wahonya húkyo mlwaci, na Mwami Yesú i'amma makala, na mnga a'écile búbé i'akakyélwa. Mube mú'wibanga menu mabé benu ú benu, na úhúninana, lúbaka mwabashe úhonyibwa malwaci. (Lola Yakobo 5:14-16).

Mnga húlémúsoma héno hitabo yaniha, úmanyé nibo Abeca alémútenda nobe, na ú'úbwéla nibo wacelela úhikyu'e bobé búbé, lúnga nibo útange bobé búlamu 'walé, 'yútenda nibo, hobe mtéma na mishinga ya bobé búlamu, bile'e 'wikombola molé, na ú'úbwéla nibo úbe ité bilé Ndélé, lúnga nibo tú'olwa 'witanga lúbélo lúno lusuku, iwa'éta bibyo m'meshi, hange mwenji húshicwe, hange mwa'a húshicwe. Lúnga nibo mbele útange útoca hobe mlúme, hange hobe m'maci, hange sokyé, hange bobé bana, hange mbele útange ú'éléca bobé bana bútende. Ékyanga 'yúcelela únyemya cú'i lya Abeca, húbe húlémúnyemya cú'i lya Wamwitú, lélémú'úcimbéléca. Úbibyo húbe wa'éta hobe mtéma úba wakúma, úhúca ité bilé úkúma 'wa ikamba lya ha mkongo wa Ndélé.

5. Hengwe – Hengwe hélé nyama yaléka manga, ya'únda úsukúla mshi 'wa úyakana. Hengwe yahikana na élokwa, na úsonenwa, na ésúngúté, bilé m-mtéma wa mtú. Mtú hose wahémwa na élokwa, na úba na mtéma wakyúla ésúngúté,

anabasha úlombolwa ú'éta hikambo lya bú'étéléci, lya úsémba (úcutéla) batú, útú'ana na úyakana. Lúnge ng'endo manga bikyúmone'a, mnga mtú asola ma'onde na úlalú'a, ibé ikýú'úba awa úsola mtéma wa Wamwitú; úbibyo tana'ebasha 'wibasha ewe imwene tú'éte. Úbibyo ba'étéléci ba manga bikyúsola ma'onde bibyo, úhúca balalú'e, únibo bahúle habanabasha ú'éta búbé, nibo a'wéce na úhúléléca ha éhéké 'ya bwake búlúbi, bulé m-wake mtéma. "Fino búlé búyaki bwa ngyo'a, lúnge búlé búyaki bwaléka bwa ngyo'a." (Lola Ú'engeleca mi'a'é 32:33).

Úhéganya úlé 'wangéne 'wa mtéma wa húlé na búbé, 'yútenda nibo, Abeca iwacelela úhéganya bú'étéléci bwa bose. Yesú atenjile nibo, "Mu'únde basombani nenu." Abeca ahúlúhémbé'a nibo, i'akakyéla metú mabé mnga becu itwakakyéla balya batúlúbéla. Ú'engelece ité bilé búlamu bwa Hengwe, ú búléké! Tú'olwa úlokwa lúbélo m-mobe mtéma, lúmbaka ékyúhi'ana mwitúndú lya balya bahúngúkyú'a. (Lola Msahúci 7:9).

6. Ngyo'a – Éno ébúbwa ébele 'yangéne manga halya ha'ale, 'yahúlúcimbéléca Alamu na Efa mwihamba lya ndalo ya Endeni, únibo acwanganye na úsonya uhunganwa 'wabo na Abeca. Wamwitú a'écile amone Abeca bya'únjile mlúmyana na m'macana ba mbele, anamona bongwa manga. Lúnge Wamwitú amonine bongwa halya hamonine Abeca ahukémya Alamu na Efa, úba úbanda ésé, ha búci'é bwa úkémya Wamwitú húlya Mtonde wa Úlú'úla, nake i ewe Lwabúla w'élanga. Na úlúmbaka lwa búbo bongwa, Wamwitú ahúlúhékélé'a úsonya émo ébele hasambéla Abeca na Mwana wa mtú, nake alé Alamu na Efa. Bongwa bwaléka búlé ité ha búkya'élo bwa aya a hanyongobelo. (Lola Lwémbo lwa Búsoka 8:6). Bino bongwa bwa úbisa búlé m-mobe mtéma, lúnge bwahéma bobé búlamu, na bwa'úhima úsohakélwa bikyangya bya bange batú bibalé músohakélwa, na úlama byangéne. Úbibyo na baklisítú balya balémú'ambéla Abeca, bacelela ba'enge úba na húkyo mtéma húlé na bongwa bwa Wamwitú. Inibo Abeca ikýú'mbya wake mtú na úmmelela,

úhéta húnge hose, na húbe imwene.

Bongwa bwa'éta hobe mtéma úba na malénga manga ma búsonu, únibo úkyabú'éce bange, na úsonya 'wabo úsohakéIwa úbalé na'o, na úyakya balya balémúbamonena bongwa na mi'eci. Bongwa na lúkyengyo bilé hasambéla mlúme na m'maci, binabasha úsonya bwabo búcumba, mwingi na bwabo búlamu. Únibo úmanyé nibo, bongwa bwaleka ité habúkya'élo bwa aya na hanyongobelo. (Lola Lwémbo Iwa búsoka 8:6).

7. 'Yúla – 'Yúla ékyúléla m'mélémba na m'makyé. 'Yaléngé'écibwa na búbé bwa lúhimo, hange na búbé bwa ú'únda bokyo na bútungá, lúmbaka i icina Iya mabé mose m'mésé 'yose. (Lola 1. Timoteho 6:10). M'mésé 'ya Kongo mulé Byúla bya mishinga manga, m-mbibyo byúla mulé bingé bikyú'úlya alanji úhéta, na úhúca cabo henda hitobo'a na ú'wa. Mtú wa lúhimo tikyú'waca húnge élya 'yaléna'yo, hange úwa m'mene ébangyú 'ya bwake bokyo. Húkyo mtú ikyúkele'a ú cake ngyéla cose na ú yake benebene yose ya búpé na úcimbéléla, ú'úmbéléca bwake bokyo bwa mno m'mésé; nabo i búlya búshisone na úhindúlú'a na ngésé, na úhibwa na bahibi. Mwami wetú Yesú atúbwéla nibo, Twib'éle bútungá mwikúlú úshi bahibi ba úhomona na úhiba. Lúmbaka halya halé lyobe iléndo haho i halé na hobe mtéma. (Lola Matayo 6:19-22).

Akana hamo na bwake búlongo bayakilwe, úlúmbaka ba'únjile bú'engye (Nolo) na bokyo na mi'wato ya ékúci 'ya m'múlú. Úbibyo ibyahibile élya ébele 'yasémbwa. (Lola Yoshuwa 7). Yula Isikaliyote, mmikicibwa wa Yesú, a'ule úlúmbaka Iwa ú'únda bokyo manga, úhéta byabele a'únda wake Mwami Yesú. (Lola Matayo 27:3-5).

8. Wamwitú – Wamwitú alé isebo wa ba'wa búpé bose, na balya bose balémúcimba. Wamwitú alé mngéle wa bibyo binyama byose, lúnge abihéma na úbasha yabo mitéma. Yesú

atenjile nibo, “Benu mulé ba isenu Wamwitú, na ’wisémba ’wa isenu i umwa’únda ú’éta. Húkyo alé m-yakani uhuma ú lúbalé’o. Lúnge tahimana m-mbenebene, lúbaka mwalé tamulé benebene. Na mnga asúcimba, ahikyútenda make ewe imwene, lúbaka alé mcimbi, na isebo wa ba’wa búpé. (Lola Yohana 8:44).

9. Atonde – Atonde aléngé’écibwa na búbé búlé m-mtéma wa mtú hose. Hano búbé búlé mmilú, ’wa ’wisonya, úlúbaka lwa búbé na ngolobelo ya ú’éta búsonu. Úbibyo Atonde ta’anabasha ú’amba m’mambo walúlama benebene. (Lola 1. Timoteho 4:2; Bahebulaniya 9:14).

10. Siso – Siso lya Abeca lélé habúci’é bose, nalyo lélé múmona étú ’yose élé m-mtéma wa mtú. Tahalé ikambo lyabisama ú meso ma Abeca. Úbibyo Abeca ahikyé na alémúmona malénga mose mabisama, na mmbiso hose wa ase’elelo a mtéma wa mtú. Mnga húlémú’éta yobe mishinga yasona ya búhibi m’mahúlú, mwingi na hobe mweko, Abeca alémú’úmona. (Lola Túlébé 15:3).

11. Malahika – Malahika alé’engé’écibwa na Ikambo lya Abeca. Abeca alémútenda na mtéma wa mtú hulé na búbé, húlya wahúlúcimbélélwa na make malénga, alémú’úmbwéla nibo úhikyú’e, na ú’wace lwenge na lú’úndo lwa Abeca bihíngéle m-mobe mtéma. Abeca alémútenda na húbe húlémúsoma éno étabo.

12. Ikyeba – Ikyéba alé anyonyi ikyúckwa, lúnge ta’ahikyubabaca mtú hange úsonya étú ’yose. A’o anyonyi asúsanyibwa ité Mtéma wa Mmaha, Mtéma wa benebene húlémúbangé’éca búbé, búlúlé na lúbangya múlé mtú. Mwingi na ésúsanyo, iwamona Mtéma wa Mmaha hulé hambúka ya Mtéma, tahúlé mwingi na mtéma, lúnge Mtéma tahúnabasha ’wi’ana ha búci’é halya hakéma búbé.

13. Ndami ca niya ca aya – Cico ndami ca aya cacimbú'a mtéma wa mtú húlé na búbé; cico ndami ca aya, caléngé'écibwa na lú'úndo lwa Abeca, ité bilwacimbú'a mtéma wa mtú húlé na búbé. Abeca ta'únda étúmba 'ya wa'wa nake alé m-mbúbé, inibo Abeca ashima ahikyú'e na alame. Yesú acule úhonya balé na búbé. "Bamalahika ba Abeca balémúsohakélwa mwikúlú, mnga m'mwa búbé húmo ahikyú'a make malénga masona." (Lola Luka 15:10). Abeca a'únda asú'e hobe mtéma na mshi wa wake Mwana w'eninga, Yesú Klisitú. Cico Ndimi ca niya ca aya, casúsanyibwa Nake. Lú'úndo lwa Abeca lwa'únda lúhingéle mwingi na mtéma wa húlya húlé na ng'anji, húlya wa'ule na búbé. "Mulole Mwana wa m'mo'o wa Abeca, húlémuhumya búbé bwa balangamsenge!" (Lola Yohana 1:29).

Yesú ahimakye ha mcango wa hobe mtéma alémúbyúla. Na mnga wambukúléla ahuhingéla na úsú'a hobe mtéma, na ú'úwa bútamba.

ÉSÚSANYO 'YA ABÉLÉ

Ité bilé éno ésúsanyo 'ya mtéma, 'yalangésha hobe mtéma ité bihúlé; indé wacelela úkyebelele na úléle úlé Mwami. Úmbukúléle hobe mtéma, na úle'e lwenge lwa lyake Ikambo lúhingéle hemo. "Ú'wace Mwami Yesú Klisitú na iwahona." Abeca i'aceleca ake alaki a úkalúla hobe mtéma, na ú'úwa mtéma wa mmbésé.

Éno ésúsanyo 'yasúsanyibwa bino, ité mtú byanabalé'a úhikyú'a búbé na úbalé'a úcanga Abeca. Malahika alé na mwele, naho i Ikambo lya Abeca lya búlamu, lélé makala na búhéké bwahéta bwa mwele hose húlémú'alaka mbo'o cibélé. Lúmbaka Ikambo lya Abeca lyalama, lúnge lélé makala. Lélé búhéké úhéta mwele húlé na búhéké bwa mbo'o cibélé. Lunge lélé múhúlú'ana hasamba alamo a mtú na mtéma, msambéla byake bilémbako na búhongo bwa m-ma'uwa. (Lola Bahebulaniya 4:12). Ikambo

2. Mtéma wa húlé na búbé, húlémúlonda búhonya

Iya Abeca lyatú'engeleca nibo, Bú'ambi bwa búbé lúlé lu'u. Batú bose babé'élwa ú'wa lúkendo lúmo, na hanuma na lu'u úlé ú'alélwa lúbangya na Abeca. (Lola Bahebulaniya 9:27). Búci'é bwa balé na búbé, na balya basha'waca, ibwaba m'méciba élémúky'a aya na búky'a.

Mwingi na 'wake úbo'o 'wa abélé, malahika abunda lú'úngú lwa mcwe, lwa mtú wa'ule, 'yútenda nibo malé ma'uwa makúma ma mcwe. Lélyo ikambo lwa lú'úngú lwa mcwe; Iya'engeleca m'mwa búbé nibo, becu bose byatúcelela tú'we. Ina'anda úba becu twa'úndéléla manga yetú myeko, lúnge ina'anda úba túlémúhé'watéléca úhécwalé'ya myenda, na úhélésha bilébwa, na úsohakéca 'wisémba 'wa mweko, úmanyé nibo mweko iwa'wa na úbola. Bútote inabwala hobe mweko, ékyanga hobe mtéma bihúshilangishibwe mbele ya écumbé 'ya lúbangya 'ya Abeca. M'mwa búbé ashibalé'e uhungwa Ikambo Iya Abeca, lélémúsúngúla na úkangúla wake mtéma, ú lú'úndo lwa Abeca, Mtéma wa Mmaha washibalé'e úlangala mwingi na mtéma mulé ahúlú. Lwenge lwa Abeca lwanahingéla m-mtéma, na úbalé'a úkyúmba ahúlú ose alémo. Habúci'é halé lwenge, ahúlú ikyúséna. Lú'úndo lwa aya a Abeca, lúlé mulé mtú, lwikyúbyúla mtéma húlé na ng'anji. Búbé bwaléngé'écibwa na alolelo a binyama byashahikana, úbibyo byacelela biséne.

Húbe húlé na búbé ú'wace Yesú, Ewe i lwenge lwa ésé, úlé'e ahingéle m-mobe mtéma. Na mnga Yesú ahingéla mwolé, ahúlú hamucunge na mishinga yasona yúhumatú'a mwingi na hobe mtéma. Na ité byúlwete m'méno ésúsanyo. Yesú atenda nibo, "Ine i lwenge lwa balangamsenge, hose húlya húshinjange tashinyatéle m'mahúlú tú'éte." (Lola Yohana 8:12). Msémbo úlé balya ba'únda ahúlú úhéta lwenge. Yesú a'écile ahingéle m-lúbúnga úlya Yelusalemi, akyúmbile bose babele múkúléca ng'ombe, mi'o'o na ng'úndú; anakúbúngúla na úmwaka bokyo bwa balya babele múba'anya bokyo, hanuma ashitenda nibo: "Yane numba iyabúci'waba numba ya búhúnino, inibo benu,

mwashihékalúla úba ihú'ú lya banyaki.” (Lola Matayo 21:12-13). Numba húlé hobe mtéma. Yesú tacule nibo akakyéle metú mabé inose, inibo acule útúsungúla, na útúbé'a bútamba na útúhúmya mwingi na makala ma búbé, na búbasha bwa búbé. Inibo, Mwana mnga amubé'a bútamba, ibé mwaba bútamba benebene. (Lola Yohana 8:36).

ÉSÚSANYO 'YA MTÉMA WA MTÚ ITÉ BIHÚLÉ

Mwingi na éno ésúsanyo, twamona mtéma wa mtú m'mwa búbé, wahúlúhikyú'a búbé benebene. Ahihungilwe na úmona únyema 'wacunda 'wa bwake búbé bwa manga, 'yútenda nibo, úlumbaka lwa búbé, Yesú ahúlúsungúlé'wa ú msalaba. Mtéma wa mtú húlé na búbé mnga walolela ú msalaba wikyú'uté'wa na úkyembekela, haho malahika inibo Ikambo lya Abeca lyashimkúmbúléle. Bibyo lú'úndo lya Abeca lúlémúmone'a mwingi na Yesú Klisitú, lwashibengeca mtéma wa húkyo mtú, anashi'engeleca nibo Yesú Mwana wa m'mo'o wa Abeca, wacule m'mésé uhumatú'ya bwake búbé bwa manga. Yesú ana'waca ú'wa ú msalaba ha bwake búci'é - hange halya hana'ule. Lélé ikambo lya benebene, lya nibo Yesú akombilwe túbúbi, ahúlúcwali'ibwa é'úmbú 'ya mi'ele ú mcwe, ahúlú'omenenwa sangyo ca misumali ú mabo'o na ú makúlú, ahúlúsungélé'wa ú msalaba ú lumbaka lwa bwetú. Léno i ikambo lékyúbungya mtéma wa húlé na búbé, nake i húlya wahúlúhikyú'a búbé. Húlya húlémúsoma Ikambo lya Abeca na úlémánya, alé ité húlya húlémú'wilola m'mésasamino 'ya Abeca, na 'wimanyi'éca ité byalé, na ité bilé wake mtéma mwingi na búbé; bibyo wake mtéma washí'ukyibwe na lélya ikambo, na mtéma washibebelelwe na úba na shingoshingo, húkyo mtú ashiléle úlumbaka lwa asúsú a bwake búbé; haho Abeca ashibe ha'onga nake. Lú'úndo lwa Abeca hamo ná ake alembe; byashihingéle mwingi na mtéma wa húlya wahúlúsú'wa na mshi wa Yesú Klisitú, únibo bwake búbé bose búhumatu'ibwe. Haho ashibalé'e úmánya nibo, Mwami alé ha'onga na balya

3. Mtéma wa mtú wahikyú'a búbé

babungyé'a-bungyé'a mitéma, na mitéma. ya bele'a-bele'a Abeca alémúbahonya. (Lola Sabuli 34:18). Alémúhonya balya babungyé'a mitéma, na úho'ya byabo bilonda. (Lola Sabuli 147:3). Lúnge Ikambo lya Abeca lyatenda nibo; "Húno mtú i húnishilole, húlya mtú húlé na mtéma wabungyé'a na húlya húlémucukuma ékyanga 'yalémuhungwa lyane Ikambo. (Lola Isaya 66:2).

Mtéma wa Mmaha na lú'úndo lwa Abeca, byahangama ú mtéma wa húlya wahúlúsú'wa. Húkyo mtú mnga alola ú msalaba na bú'waca, lúnge mnga anabamúlolela ú húlya msabala, húlya mshi wa Yesú Mwana wa Abeca, wasuku'ile úlumbaka lwa uhumatú'ya bwetú búbé, haho húkyo mtú ashibalé'e úmanya nibo, bwake búbé bwakakyléwa. Ashimanyi'éce benebene m-wake mtéma nibo, mshi wake Yesú Mwana wa Abeca, wawa úsú'a bwane búbé bose. (Lola 1. Yohana 1:7). Húlya wa'waca Yesú tashicimine, inibo a'úba na búlamu bwa ale na ale. (Lola 1. Bakolito 6:10,11). Mwingi na Yesú túlé na isúngwe lya wake mshi; úkakyélwa 'wa búbé, ité bilé úbula 'wa bwake bútu. (Lola Bahefeso 1:7). Bibyo húkyo mtú ashibe na mtéma wa mmbésé m-mbwake búlamu, na uhuma haho, tashi'é'únde éno ésé hange bitú bya éno ébalo, inibo a'úndéléla makambo ma Abeca, lumbaka Abeca awa úkyeleleca wake mtéma lú'úndo. Bilya binyama, inibo bwake búbé búsele hambúka ya wake mtéma; ina'anda úba Wamwitú ta'únda úhumatú'a; na bino a'élé mú'ébétú'a numa, lúnge ase'elela úhingéla m-mtéma. Úbibyo twabwélwa nibo, tú'eshe mwihúna, lúnge nibo túhémane na Wamwitú, nake i'atúséna.

ÚBAMBWA HAMO NA KLISITÚ

Éno ésúsanyo 'yahikana na Mklisitú wamonine alembe na isúngwe lya'wéla, mwingi na lútaki lwa msúngúci wetú Yesú Klisitú. Úbibyo shilé na énge 'yose éninihangya'o húshi msalaba wa Mwami Yesú Klisitú inose, lumbaka ú ngyéla ya msalaba

Nahúlúsúngé
lé'wa hamo
na Klisitú.
Bangalatiya 2:20

Mwa'ule ú búbé,
inibo bino mulého
na úba ba Abeca
mule Klisitú Yesú.
Baloma 6:16.

4

4. Úbambwa hamo na Klisitú

wa Klisítú, ésé 'ya'wéla ine, na ine na'wéla ésé. (Lola Bangalatiya 6:14). Bibyo ashimanya benebene nibo, Yesú a'ule ú msalaba únibo becu mnga túlé ba'u úlumbaka lwa búbé, túbe balamu úlumbaka lwa búlúlé. (Lola 1. Petelo 2:24). Mklisítú húlémú'úbakanyibwa na éno ésé, twalakélécibwa nibo, túnyatéle m-mtéma únibo twale'elele lose, úceleca 'wisémba 'wa mweko. (Lola Bangalatiya 5:13-25). Lúnge twabwélwa nibo, túlonde na éhinyinya búlamu bwa mmaha, lumbaka tahalé húshimone Mwene'ombe nake talé nabo. (Lola Bahebulaniya 12:14).

Mwingi na éno ésúsanyo 'ya húno mtéma, húmona hemo ékéngé 'yakangélélwa'o Yesú na mikoci ya abúbi, haba'écile bawa úmmokola yake myenda. Lúnge mnga wacité'éca byangéne húmona hemo túbúbi twabele múkombwa nato. Hékyo mi'úbakano yose hébele yacelela úkwéléla útulé becu; inibo yahúlúkwéléla úlé Ewe. (Lola Isaya 53:11,12). Yesú akombilwe úlumbaka lwa bwetú búbé. Mwami Helole na bake batú bahúlúminina Yesú mayombo, na hanuma banamkomba na túbúbi, na banamcwalé'ya mwenda watú'úla. Banalú'a é'úmbú 'ya mi'ele banamcwalé'ya ú wake mcwe, habanabele bacelela úmcwalé'ya é'úmbú 'ya bú'olo na nolo. Banamma mlonge m'wake úbo'o 'wa mlúme, habanammile mcumbo wa bú'olo na wa bwami. Banambindéla macu úmbele nake, na úmse'ela na útenda nibo, Mwabyú'e mwami wa Bayula! Hanuma banamse'ela mate, banashimnyaka húlya mlonge banashiba mú'úmbúlaka-búlaka heho ú wake mcwe. Ba'écile bawe úmminina mayombo bibyo, banashisonenwa nake manga nibo acelela asúngúlé'we ú été. Halé na bange ba manga balémú'wibúca nibo balé baklisítú, nabo balémúhingéla m-lúbúnga, nabo balémúsangana ú ahese a Mwami wetú Yesú, lúnge balémúkémbéla Abeca nyémbo, inibo yabo mishinga yalúkéla manga, na yasona úhéta, nayo i hélémúsúngélé'a Mmonya wabo Yesú lúnge na lúnge. Ti bose balémúhúna na útenda nibo: A Mwami, a Mwami, nibo ibashihingéle m-mbwami bwa Abeca, inibo balé balya balémú'amba bya'únda lsebo húlé

mwikúlú. (Lola Matayo 7:21-27). Mwingi na éno ésúsanyo húlwete hemo saho ya bokyo. Yula ahúlúbangya Yesú anamkúca bibangyú bya bokyo ma'úmi masatú, lúmbaka lú'úndo lwa bokyo lúbele lwawa úcibya Yula meso, na úhéma wake mtéma. Mwenge, na minyololo, na bingé bitú bya manga, byahúlú'ambya basolokoto, habahúlúbamba mbale myenda ya Yesú, únibo úceleca lkambo lya Abeca lyasaminwe na útenjwa ale nibo, "Bahúlúbakanya yane myenda, na wane m'mwato bahúlúhúbamba mbale." (Lola Sabuli 22:18).

Bibyó basolokoto bahúlúkesela Yesú hicimu mpanji, mishi na makyé byahúlanine. (Lola Yohana 19:33-37). Habele o'o tahénabéka, Petelo ahúlúha'anya Yesú mbele ya mca. Húbe mmbúcwa watocibwa, húbe wa'waca Yesú ú makambo na ú mi'ambo? Hange húlémúmona boba ú'éta bibyo? Yesú atenjile nibo, "Na mtú hose húshi'eme lne mbele ya batú, ninunge inahitúna ewe mbele ya Tata wa mwikúlú." (Lola Matayo 10:32,33). Lúnge atenjile nibo, "Mtú hose wa'únda únjanga, acelela ahi'eme ewe imwene, na ahihe'ye wake msalaba, na anjange. (Lola 16:24). Lúnge nibo, Mtú washahihe'ya wake msalaba nibo anjange, tanjelela tú'éte. (Lola Matayo 10:38).

Húbe lwala lwa'oma,
nabisamina molé,
Mamo makyé na mshi,
mahúlanine molé,
Húnjú'e bwane búbé,
na makala m'úbasha.

LÚBÚNGA LWA ABECA

Mwingi na éno ésúsanyo twalangéshibwa hemo búlamu kwasú'wa, na bwa mtú húbele na búbé nake ahúlúhonyibwa; úlumbaka lwa bútu na ngena ca Ábeca, na bino asele lúbúnga lwa benebene lwa Abeca; lúnge húkyo mtú asele bwi'ano bwa

Sohakélwa,
Alembe,
'wihangana,
mishinga
yangéne, masoka

Ú'ondelela,
'wicibéla
Bwiséngo
(Bangalaliya
5:22-24).

5. Lúbúnga Iwa Abeca

Abeca Tata, Mwana na Mtéma wa Mmaha. Ité byatenjile Mwami Yesú nibo, “Mtú wangúnda i’anyemya Iyane Ikambo, na Tata i’am’ múnda, Ine na Tata itwacwa ‘walé na ‘wi’yana hamo nake.” (Lola Yohana 14:23). Lúnge nibo, mwingi na Yesú Klisitú Abeca anyemya mtú na úmmelela, lúnge na úmmeca ú búcunde. (Lola Luka 1:52).

Bino mtéma washikalú’a úba lúbúnga Iwa Abeca wa búlamu. Búbé bwawa uhumatú’ibwa. Halya habele bilya binyama bibebe byashahikana bilya byahéminwe na Wamwitú, húlya isebo wa úcimba, bino twamona Mtéma wa Mmaha húshi’ekye mwingi na wake mtéma. Halya habele bikuma bya mishinga yasona ya mweko, bino mtéma washikalú’a ité ndalo yahemba bikuma bya mbúto yangéne, hange ité été ‘yahemba. Na bibyo bikuma bya mtéma i bino: Lú’úndo, sohakélwa, alembe, ‘wihangana mishinga yangéne, masoka, bwiséngo, ú’ondelela, ‘wicibéla, hamo na mange ma ú’úndéléla Abeca na batú. Bino mtéma wa húlya mtú húsele étabi ‘ya benebene, élémúhempa bikuma byangéne ‘ya m-msabibu wa benebene, nake alé Yesú Klisitú wetú Mwami. Mmbiso wa úhempa bikuma alé mtú ‘wi’ana na úkyebelela mwingi na Klisitú, na Klisitú ashi’ane mwingi nake. (Lola Yohana 15:1-10). Lúnge ashibé’e Ikambo Iya Abeca m-wake mtéma, lúmbaka awa úkyecibwa Mtéma wa Mmaha na úbatiswa naho; húkyo Mtéma húlé na makala ma úhéma mweko na ‘wake ‘wisémba ose. Ú makala ma Mtéma wa Mmaha, húkyo mtú abasha úkélélésha na Mtéma wa Mmaha. Ta’élél múlama lúnge m-mbilya byalémúmona hange byalémuhungwa; inibo asele múlama ú bú’waca, lúmbaka asele na bú’waca mwingi na Yesú. Na úno i úhéma úlémúhéma ésé, úlé ú’waca Mwami wetú Yesú Klisitú, na ‘wise’elela ‘wake úhoto’a.

Babékalo balé balya balé na mitéma yasangela, lúmbaka babo i bashimone Abeca. (Lola Matayo 5:8). Ina’anda úba Mwami Lahuli abele mtúnga, ahémine basombani nake, na anayaka Ngoliyati hamo na bange. Inibo Lahuli abele na ange ase’elelo

a m'múlú m-wake mtéma. Lúnge m-wake mtéma ahúlúléléla Abeca nibo, "Éé a Abeca, Úmbúmbéle mtéma wasongela, na úhú'éte úba mtéma wa mmbésé na wakyebelela mwingi nane." (Lola Sabuli 51:10). Tahalé mtú húnabasha 'wisú'a wake mtéma hange 'wibúmbéla mtéma wa mmbésé ewe imwene. Húkyo mtú acelela acwe úlé Abeca na 'wi'onja ose, na ale'e bwake búbé, ité bilya bya'écile Mwami Lahuli. Lúnge na húkyo mtú acelela a'éte ité húlya mwana waciminine, washikile cake ngúlúbe na anahoto'anya úlé sekyé, anatenda na ébebo nibo, "Tata, nilé mlúbi úlé Abeca na olé." Abeca alé habwéhé ú'watéléca m'mwa búbé hose, húlya wacwa 'walé na mtéma wa 'wi'onja. Abeca atenjile nibo, "Ine inamuha mtéma wa mmbésé, na inabé'a mtéma wa mmbésé mwingi nenu, inahumatú'ya mtéma wakúma ité ibwe m-yenu myeko, Inabé'a wane Mtéma mwingi nenu; Unibo munyatéle mwingi na yane mi'a'é." Ano alé Alaki a mmbésé a'écile Abeca na ú'abé'a é'umu, ú mshi wa wake mwana Yesú Klisitú.

Mwingi na éno ésúsanyo 'ya atano, twamona hemo mahika lúnge ahibusúla, alémú'amba m'mambo wa balya bashiyane bwami bwa búlamu bwa ale na ale; lúnge alémúcimbú'a-cimbú'a balya banyemya Mwene'ombe. (Lola Sabuli 34:7; 91:11; Ndanye 6:22; Matayo 2:13; 13:19; 18:10; Mi'ambo ya ndúmwa 5:19; 12:7-10). Bibyo Wamwitú nake alémúmone'a m'méno ésúsanyo, nakúnge ahimakye ha'onga na mtéma, nibo alonde úhoto'a lúnge m-mwake búci'é bwabele ale. Úbibyo twabwélwa nibo, "Mwi'únge na mu'eshe! Lúmbaka msombani nenu Wamwitú alémúcimbú'a-cimbú'a ité tambwe hélémuhukumba-hukumba ilonda mtú walúmína." (Lola 1. Petelo 5:8). Mulwanyé Wamwitú nake i'amuséna. (Lola Yakobo 4:7).

MTÉMA WA MTÚ ITÉ BIHÚLÉ

Éno ésúsanyo 'yalusha asúsú élé 'ya mtú wahoto'anyinye numa na úkwéla. Lémó lyqke siso ashilékumba. Byalangésha nibo,

6. Mtéma wa mtú húlémúkele'wa na 'wibakúla

húkyo mtú ashibalé'a úba na éng'anji-ng'anji m-mbwake búlamu bwa éklisitú, na úba na alo na úba na bú'ongo m-wake mtéma. Na lénge lyake siso lélémúlola hatú hose na abúle, únibo abe múkele'a úsohakéca ésé. Lwenge lúbele m-wake mtéma lúsele múbalé'a úcima. Úbibyo ta'é'únda lúnge a'úbakane hamucunge na Klisitú. Bino asele mwingi na mikele'o, na úkéléléshe ú'waca Wamwitú, halé úmlwanya na úm'mema Wamwitú Húkyo mtú ashisobola uhungwéléla cú'i lya Wamwitú, uhéta uhungwéléla cú'i lya Abeca. Húkyo mtú ina'anda úba a'élémúsangana m-misangano ya lúbúnga hamo na bange, na 'wibisa, na na ité bya'únda ésé úba m-wake mtéma, bino húkyo mtú ashikyembela manga, na úshinina úl Abeca. Na bino awa úciminya lwake lú'úndo lwa mbele lwabele nalo úl Abeca. Mtonde wa wake mtéma awa úcima, nake malé make malénga, na msalaba washimnyemena manga. Bwake bú'waca bwashibalé'a útenga, na ú'ema uhunganwa na Abeca wake mwihuna, na úba m'monga ú mbo'o ya bya mtémba, na úwa Wamwitú búci'é m-mbwake búlamu.

Mtéma wa ényonyi élémúbúci'wá éyammoo, húlémúlonda búci'é hahúnahingéla. Húkyo mtú wawa úhoto'anya numa bibyo, ashibalé'a úba 'wimona, na 'wibéléla ité byahonine ú lúbaka lwa bútu bwa Abeca. Búlalú búhimakye ú ébé 'ya wake mtéma, bulémúlonda búci'é bwa úhingéla. Hange mangó halé mtú wa úmbémba 'wa úmcimbéléca nibo, asole ma'onde, na mnga ana'a hici, ashimmbwéle nibo tahalé atú mnga húnasola bú'onde búci'ci inose; nake tahikyé nibo úsola bú'onde búci'ci ngana, úl ité njiki ya mwana hélémulombola mtú úhúla ú njiki ya m'múlú ya búlalú. Hange ité m'macana byahúlú'étéla wake mlúme na banake ma'onde, ewe húkyo m'macana anashihìbwéla na útenda nibo, ewe talémúsola malya ma'onde, inibo ashihìbéléla nibo ewe i húlémú'étéla bange ma'onde basola, lúnge ashicimbéléla na mtéma wa búlalú na búhekya. Bibyo ashibalé'e únyata hamucunge na banake basona, na úya nabo ha maci'é ma 'wisohakéca m-mbya mweko. Hange mangó halé

mtú húlémú'úmbwéla nibo, úmina mamina ma bakyúngú, malya ma m'macana na mlúmyana úbundana m'mémomo nibo, tabulé búbé, nibo úmina mamina ma balya batú b'icimu, namo i malya ma bakyúngú búlé búbé. Húbe mmbúcwá wikyé nibo, habúci'é hose halémúminwa mamina mose ma ngoma na mange mamina malémúbúlúta batú ú'éta búbé? Úsola 'wanga ya byani ya lyamba, na úsola 'wanga ya úbunga ya sikalete, byose bibyo bilé byasona. Yesú tasocile 'wanga, na Mklisitú wa benebene, wamcangile, tasocile 'wanga tú'éte.

Wamwitú anammbwéla nibo, tabyasona ú'éta búbé lúkendo lúmo, hange ú'éta búhekya lúkendo lúmo inose. Mnga Wamwitú awa úmbwéla mamó bibyo, haho minyaka ya búhekya yashimone búci'é bwa úhingéla m-wake mtéma na 'wi'ana hemo, na húkyo mtéma húbele wawa úsú'wa na úshi'úlwa.

M'méno ésúsanyo húlémúmona hemo mtú húlémú'wi'ukya mwele ú mtéma. Aléngé'icibwa na balya batú balémúse'a baklisitú ú makambo ma úbatú'a na ma úbacingéléla. Hange Mklisitú húshi na mtéma wa'oma, tanabasha 'wihangana úse'wa na úkakyibwa na batú, úhétakana na banake na ésambo. Mabo makambo mashibengece manga wake mtéma, na úlumbaka lwa lú'úndo lwa Abeca lwawa úhola m-wake mtéma, ewe ashibalé'e úmona batú boba úhéta Abeca. Lúnge úlumbaka lwa boba bwa malénga ma bilémútenda batú, ewe ashibe mca wa batú, bibyo ashicho'anye numa m-mbwake bú'waca.

Ésúngúte na élokwa byashimmoto'ele, lúnge mi'úbakano na asúsú byashihangame wake mtéma. Msobo wa útú'ana washilúbékanye yake milomo, hélya hébele muhangya Abeca na úmmúna. Na mnga Wamwitú amona hihunu hicihi ha mcango ya búci'é, ahúnhingéla, na mnga awa uhingéla ashicunje élya éhunu, únibo búnge búbé bwa manga búhingéle.

Byahúwa manga úle'a búbé bwa ú'úndéléla bokyo nibo búle'e

úhingéla m-mtéma, na mnga titwanyemya lúsúngú lwa Mwami Yesú, ité byatenjile nibo, “Mube meso na muhúne, lúmbaka tamucwe úkwéla m-mikele’o.” (Lola Matayo 26:41). Húlya húlémúlénganya nibo ahimana, ahífole; lúmbaka ale’e úkwéla. (Lola 1. Bakolito 10:12). Úbibyó, Mu’wate bicwala byose bya ilongwe bya Abeca, bya úlwana nabyo, lúmbaka mubashe úshimi’a úlwana na búlya bú’oso’e bwasona bwa Wamwitú. (Lola Bahefeso 6:11-12).

MTÉMA WAHOTO’A NUMA, NA WAKÚMA

Éno ésúsanyo ’yalangésna, ité bilya bilé mtéma wa mtú wahúlúhoto’anya numa; nake i húlya wabele awa úhebwa lwenge, na úlabúla éha’é ’ya mwikúlú, na ú’écwa wahunganwa na Mtéma wa Mmaha, na hanuma anakwéla. Lúnge éno ésúsanyo ’yalangésna ité bilya bilé mtú washahikyú’a hange húshinahikyú’a, ina’anda úba ahúlúbwélwa Msahú wa Búsoka lúnge na lúnge, na úkúbúlélwa eho m-make malénga, inibo anashikúmya wake mtéma, na úkélélésha ú’éta búbé.

Yesú ewe imwene ahúlúse’eleca alondo alolela mtú wahoto’anya numa, halya hatenjile bilya nibo, “Mnga ishile lyahumatú’a mulé mtú, lékyúhétana hashi makyé, na úlonda halyú’wihoca. Na mnga talyahamona; lyashitende nibo: Le’a nihoto’e m-yane numba mnahumine. Na mnga lyahuma hemo na úmona yayakélwa na ya’úngwa byangéne, haho lyashiye úhéndá mange mashile nake mwenji, mahétakana úsona úhéta helyo, mose mashihingéle mulé húlya mtú, na ’wi’yana hemo. Úsona ’wa húkyo mtú ’washihétakane úhéta ’wa mbele. (Lola Luka 11:24-26). Byahúlúhúléla húno mtú byaléngé’icibwa na alya alébé a benebene atenda nibo, “Abwa ahoto’ela byake bilú’i” na “Ngúlúbe yawa úsú’wa lúnge yahoto’anya ’wibulungusha-bulungusha m-mbikyaka.” (Lola 2. Petelo 2:22).

Mano makambo ma m’métabo ’ya Abeca, malangésna bwasé

7. Mtéma wahoto'a numa, na wakúma

ité mtéma wa húno mtú bihúlé. Búbé na úcimbélélwa na búho'u bibyo byose, i byawa úkyela m-wake mtéma na 'wi'yana hemo, na úhangama. Na bwake búshú bwalangésha ité byasona wake mtéma. Úbibyo, indé Mtéma wa Mmaha wacelela huhumatú'e m-wake mtéma; lúmbaka búbé na Mtéma wa Mmaha, tabinacelela 'wi'yana hamucunge na úba búci'é búmo. Lúmbaka lwenge na ahúlú tabyahunganwa. Mtéma tahunabasha úba lúbunga lwa Abeca, na lúnge húbe ihú'ú lya Wamwitú. Indé byacelela malahika, nalyo i Ikambo lya Abeca, acelela ahumatú'e haho na asúsú, na ú'ebétú'a numa, na úba na ase'eledo a nibo húlya mtú i'ahikyú'a, ité bya'écile húlya m'mwambaka waciminine. Húlya mwana waciminine ahúlú'wihanangéla manga m-wake mtéma, halya habele mwi'yana mwingi na cilya ngúlúbe, na úlya ma'ombo ma bya'úlya bya ngúlúbe, na tahalé mtú wammele étú 'yose. M'mwambaka anahimanya ité byalé wahoto'a numa, na wacimina benebene. Anahikyú'a, na anatenda nibo, "Indé niye úlé tata, na nimmbwéle nibo, Tata, Ine nilé mlúbi úlé Abaca, na olé, bino shacelela lúnge nibúcibwe hobe mwana." Na lúmbaka lwa 'wake úhikyú'a 'wa benebene na 'wa ebebo úbanda na bwake búbé, sekyé ahúlúmkakyéla, na anam'météla lusuku lwa m'múlú na úmmbakéla m'mo'o wanona manga.

Inibo mwingi na éno ésúsanyo, húno mtú húlémo talé na mtéma wa úhikyú'a, únibo am'mwatéléce úmnotola úlé Abeca, hange nibo akwéléle m-makúlú mwa Yesú, nibo ahilúmbéléle 'walé, únibo amkakyéle na amsú'e bwake búbé. Malénga ma m-wake mawa úcikyibwa aya, na ú'wa. Húkyo mtú alé na matú, tanabasha uhungwa cú'i lya Abeca. Alé na meso tanabasha úmona élémba 'ya nyongobelo élé ha'onga, nake alé ha'onga úkwéléla hemo. Talé na abúle, hange 'wihanangéla ú bilya bya'écile. Nake alémúkélélésha ú'éta búbé kwasé úmbele ya batú. Wamwitú acule úhangama wake mtéma na 'wi'yana m'mécumbé 'ya bú'olo ité mwami. Hange húkyo mtú alémú'wihangya na 'wilangésha wangéne, ité masénda malya

macilwa lúhembra, úbibyo hambúka alémúmone'a wangéne, indé mnda mwakyela ma'uwa na búnyonyo bwa búbé. (Lola Matayo 23:27). Isebo wa búpé ahénda búci'é bwa mtéma wa benebene. Binyama byose inibo búbé bose, bilé na yabo mihúhé yasona ya úbi'watéléca úhangama mitéma. Húkyo mtú; ina'anda úba ana'únda 'wibé'a bútanda nibo ahihumye ú basombani nake basona, bibyo tanabasha, lúmbaka asele wabo mca. Bibyo amona benebene ya bilya byatenjile Abeca úlé ndúmwa Petelo nibo, "Ina húlya wakakya Mwana wa Abeca, na úmona ngana húlya mshi wa alakano a Abeca wasú'ilwe naho, na útú'a Mtéma wa ngena, i'aba biléhé?" (Lola Bahebulaniya 10:29; 2. Petelo 2:1-14).

Húbe mmbúcwá m'múnjwa húlémúsoma, mnga hobe mtéma hulé bibyo ité bilé wa húkyo mtú, úléléle Abeca na hobe mtéma hose, Nake anabasha ú'ú'watéléca, lúnge a'únda ú'úhonya na ú'úkakyéla bobé búbé bose, na ú'úsú'a; mnga wanacwéla Abeca na úhikyú'a búbé na mtéma wa benebene. Lúnge Abeca anabasha úkanga Wamwitú hamucunge na 'yake ételo 'yose, úmmumya m-mobe mtéma, na úmmalakéla hambúka, na mnga húbe húna'únda a'éte bibyo olé; úcwe úlé Mwami Yesú, ité húlya wa bibembi byakéléle Yesú; analéla nibo, "Mnga wa'únda húnabasha úmbonya." Mwami Yesú anashimmbwéla nibo, "Na'únda úhone." (Lola Mako 1:40-43). Inibo mnga wanakéléléshe úkúmya hobe mtéma bibyo, lúnge na ú'únda ahúlú úhéta lwenge, ta'úlé bwise'eledo bwa ú'ú'watéléca olé tú'éte, lúmbaka bibyo wawa úsobola lu'u úhéta búlamu, na úsobola ahúlú úhéta lwenge.

LOLA ÉSHI'A 'YA M'MWA BÚBÉ, BI'ÉLÉ !

Mwingi na éno ésúsanyo, twamona hemo m'mwa búbé, lúne hulé na mtéma wakúma, na wa búlamu bwahoto'anya numa, wake mweko wakyela asúsú na shingoshingo ya ú'wa, na bwake búlamu búlé na boba manga bwa lu'u, nalo lu'u

8. Lola éshí'a 'ya m'mwa búbé, bi'élé !

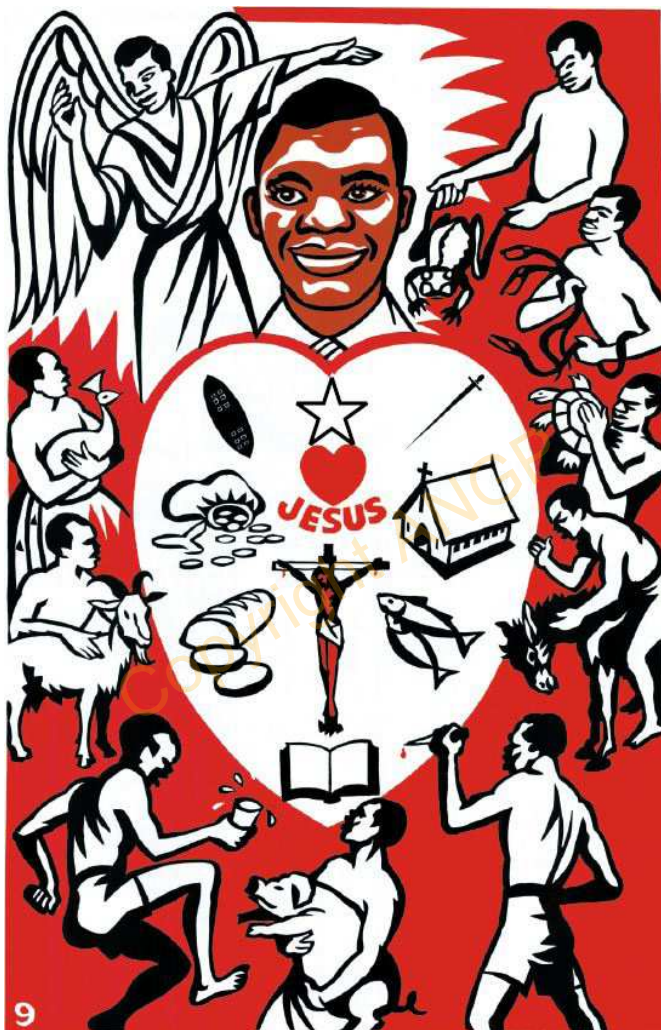
Iwammúléla m'mékyanga 'yashase'elela na 'wi'úngya. Búsoka bwa búbé bwacimina 'walé, na bú'ambi bwa búbé bino bwashicelela búsa'we. Shingoshingo ya m-nyongobelo yashibunda wake mtéma, naho húlémú'angwa na búbé bwa'écile. Ina'anda úba anashi'anda úhúna, ewe imwene ashimona nibo, tana'ébasha uhunganwa na Abeca. Makambo mose ma'écile na banake na ésambo ba m'mésé, bino tamana'ébasha úm'mwatéléca lúnge tú'éte, lúmbaka tama'éle na bikyanga bya úmkyebeleca na úmmolecta. Lúnge húkyo m'mwa búbé, bino tana'ébasha 'wihonya tú'éte úlúmbaka lwa bwake bokyo, bwabele múya alonda-londa m-nygéla casona, 'wa ú'únda bokyo, na búbo bokyo tabúna'ébasha úhoca hange úkyebeleca 'wake úbabacibwa 'walé na'o, hange útende'ela bwake búlamu nibo aláme. Ina'anda úba nibo akele'e úlénganya Abeca m-make malénga, Wamwitú tashi'émmé ékyanga tú'éte 'ya úlénganya mamo. Étú 'yose 'yabele a'únda m'mésé, 'yashimone'a ésele mú'úmse'a hamucunge na balya bake balomboci babele mú'úmcimbéléla, tabana'ém'mwatéléca atú lúnge. Bino asele múbalé'a mú'wihanangéla na úmánya nibo, lélé ikambo lya úlúsha boba na lya útangaca, úkwéléla m-mabo'o ma Abeca Mlamu. Húkyo mtú habunjilwe na búlwaci, ashibele ase'elela a'únge bwake búlamu na Abeca, inibo bino ashimona nibo a'yelwa, ta'ú'élé bikyanga lúnge bya 'wi'úngya. Batú ba manga bino balémú'ú'wa tabase'elela, na úshamona bikyanga bya úlonda Abeca, hababele tabanabunjwa na búlwaci bwa úbayaka. Úbityo twabwélwa nibo, "Túlonde Abeca bya'ékyobo'a Úmmona." Húno m'mwa búbé habele tana'wa a'emine bútu bwa Abeca na lú'úndo lwa Abeca, bino tana'ébasha uhungwa Ikambo lya Mwene'ombe lúnge. Inibo bino ashicelela ahungwe cú'i lya wake m'maci wa lúbangya (hange húlya húlémúm'maléla lúbangya) lélélmútenda nibo, "Humatú'e únilé a benu basémbilwe na Abeca! Muye m'maya a ale na ale, abé'élwe Wamwitú na bake bamalahika bose!" (Lola Matayo 25:41). Batú bose babé'élwa ú'wa lúkendo lúmo, na hanuma ya lu'u halé ú'alélwa lúbangya. (Lola Bahebulaniya

MTÉMA WA MKLISITÚ WAHÉMA BÚBÉ NA ÉSÉ

Mwingi na éno ésúsanyo twamona hemo Mklisitú wa benebene, wihangana na lúnge wahéma mikele'o ya mweko yaléka, yalémúkele'wa na Wamwitú. Nake alémúkele'wa mbo'o cose, úbibyo ewe alémú'wihangana manga na úhúca éshi'a. Mwingi na Yesú Klisitú alémúhéma bya manga na úhéta, inibo bino ta'úlélé úbalé'a ú'éta anamitangwa m-mbya búklisitú, inibo alémúya ahéma mikele'o 'wa úbanga meso úlélé Yesú, lúmbaka Yesú i lúbalé'o na i éshi'a 'ya bwetú bú'waca. (Lola Bahebulaniya 12:1-2).

Wamwitú hamucunge na 'yake ételo, balémúnyatéla mtéma wa húlya wa'waca Yesú, na úkele'a nibo ahingéle mwalé nibo amone búci'é hemo, inibo tú'éte tabishikyobo'e. 'Wimona, na lú'úndo lwa bokyo, na mtéma wa búhekyá, bibyo byose bilémúbyúla ú ébé.

Habúci'é bwa Abwa na Hengwe, twamona heho "halé alébwé a mbúci na púnda" lúmbaka ng'endo manga búbé bwikyú'wikalúla úba hénge súsho, hange 'wibúca lénge cina. Inibo Mklisitú húlélé meso ikýúmanya na úbang'éca búbé byangéne, ú alolelo ose hange ú ngyéla cose; ina'anda úba búbé búmcwéle ú mbo'o ya ilanda (Lini), hange búmcwéle ité malahika wa lwenge. Lúmbaka Ikambo Iya Abeca na Mtéma wa benebene bilé m-wake mtéma, bilémú'úmlombola mwingi na benebene yose, lúnge byú'úm'mwatéléca úmanya byangéne na byasona. Ha'onga na binyama na mihúhé yasona, húlwete halé mtú húlémúmina ngoma mbele ya Mklisitú wacelela na wa'wéla m-mbúlamu; húkyo mtú alé na acuba a ma'onde hange a anyanga, m-make mabo'o. Alémúkele'a Mklisitú nibo, babe nake hamucunge 'wisohakéca m-mbya éno ésé, na m-mbya úmina ngoma; inibo búbo búbé bwa úsola ma'onde na bwa úmina

9. Mtéma wa Mklisitú wahéma búbé na ésé

ngoma, búbo tabúnabasha úlokya na úhéma Mklisitú, búbo búlé ngana 'walé; lúmbaka ahúlúsobolwa na Mwene'ombe, úbakanu'ana na búbé bwa 'wisohakéca na ésé. Na úlumbaka lwa bibyo, Mklisitú ahísambya na Abeca. Húnge mtú anam'mika mwele (hange úm'mukya mwele), nà msobo, na úmcingéléla bya manga, úmminina mayombo, na úm'manga. Bibyo byose bilému'ukya mtéma wa Mklisitú wa benebene; nabyo bibyo i bilémuhuma úlé balya basha'waca benebene, nabo i balya balémúbúci bwa baklisitú ú mweko na ú cina inose; na yabo mishinga hébalémú'éta hélémtútú'ya bwabo búlamu na abo anyemu. Inibo úlé húlya Mklisitú wacelela na wa'wéla, alémúkyebelécibwa na malya makambo ma Yesú matenda nibo, "Benú imwaba babékalo, hamushibe mótú'wa, na ú'úbakanyibwa, na úcingélélwa ikambo lyose lyasona, ú lúmbaka múlé bane bahikicibwa. Úbibyo musohakélwe na úkana, lúmbaka bwenu bú'ambi búlé manga mwikúlú." (Lala Matayo 5:11-12).

Búbé, mweko, na Wamwitú, bilémúkele'a na 'yabo éhinyinya 'yose, úbakanu'ya baklisitú ba benebene, na lú'úndo lwa Abeca. Inibo ú éhinyinya élé na baklisitú bacelela na ba'wéla, babúca úténda nibo, "Alé beni húnabasha útúbekanu'ya na lú'úndo lwa Klisitú? A hélé m'úbakano, hange úbabacibwa, hange shingoshingo, hange ngyala, hange bú'ene, hange alúké? Inibo mwingi na bibyo byose, túlémhéma múlé húlya watú'únjile." (Lola Baloma 8:35-39).

'Wa ú'wata bicwala byose bya Abeca, Mklisitú wacelela na wa'wéla benebene, anabasha úhimana na úlénja, m-suku cose ca mikele'o; na ú makala ma Mtéma wa Mmaha, ahúbasha wake mweko hamo na hénge mikele'o yose. Nake ahúmanya nibo, Klisitú húlé m-wake mtéma. Alé húlé na makala úhéta, ma Wamwitú hamo na 'yake écwalo 'yose. Lúmbaka Húlya húlé mwingi netú alé na makala manga, úhéta ma húlya húlé mno m'mésé, nake alé Wamwitú. Yesú Klisitú ahémine Wamwitú na búbé na lu'u, Mwingi Nake atú'éta úba bahéma bahétakana,

lúnge túnabasha úhéma na úhebwa é'úmbú 'ya búcunde.

Mtonde walangéshe make malénga ma m-mtéma masongela, namo malangala. Wake mtéma wakyela bú'waca na Mtéma wa Mmaha. Malahika wa Abeca húlélé úbanda nake, alémú'úm'mengeleca túlaki twa ékúci. Túlya túshihebwe balya bahémíne na 'wihangana úhúca éshí'a. (Lola Úkúbúlélwa 2:7,11,17,26; 3:5,12,21).

Saho ya bokyo hélé kwasé, yalangéshe nibo tahúlélé wake mtéma inose i húlélé kwasé, inibo na bitú byose byalé nabyo byawa útangwa étangélwa ulé Abeca. Ta'é'únda úciminya bwake bokyo bwa bú'ambi 'wisohakéca m-mbúbé, inibo alémú'watéléca ba'ene, na útangéla Abeca émo 'ya i'úmi, 'ya bitú byose byalémúmona; na úhétakana alémútanga na lútaké hose ité byanabasha; na m-nyéla yose alémú'ambya bwake bokyo 'wa úshakéca na únyemya Abeca. Ité bílya ng'ombe bihikyútanga make mabele m'úsola ulé mwene nayo, únibo mam'mwatéléce, na ibilé ité húkya Mklisitú, alémútangéla Abeca byake bitú na wake mtéma hose. M-múkya mtéma, twamona hemo mulé héswé na m'mima, bibyo byalangéshe nibo, ulé úlama búlamu kwasongela na bwa 'wicibéla. Húkya tabele músola ma'onde hange anyanga, hange ú'éta étú 'ya úmsonya, hange úlya nyama ya'wa mtala, hange úsola 'wanga, lúmbaka ahúléléengeleca nibo, wake mweko wacelela úba wasongela suku cose, ité lúbúnga lwa Abeca bilúlélé. Wake mtéma húsele ité numba ya mahúno, lúnge a'únda úsangana hamo na bange batú ba Abeca m-lúbúnga, lusuku lwa mwenji na m-mbinge bikyanga. Na úkélélésha ú'éteca misangano, úna'anda úba ulé mbula hange halé bingé binamcibéla. Lúnge a'únda úhúna bikyanga byalé hamucunge na bange, na mnga alé 'wake úmbúka suku cose a'únda úsúmbéca bwake búlongo, ha 'yake ébúndé, úhúna Abeca hamucunge; lúmbaka ahíkyé nibo, Mklisitú tanabaho na úlama mnga tahúna, na ité bilé héswé heshinabasha úbaho na úlama úshi makyé. Étabo 'yahúlúkúbúlwa

'yalangésha nibo, Bibiliya Ikambo Iya Abeca, élé étabo 'yahúlúkúbúlwa mwalé manga, lúnge alémú'ésoma manga na ú'angya binwa bilémo, na úbicité'éca byangéne na éhinyinya 'yose. Bibiliya húlé mwenge wa make makúlú, lúnge alé ake ahelú hange épanga bya úmlwanina na úbasha Wamwitú. Lúnge Bibiliya húlé wake m'mima wa Mtéma, húlémúkyebeleca wake mtéma lusuku u lusuku. Lúnge malé makyé malémúhémbúla púsha ya Mklisitú ya mtéma. Ng'endo manga Mklisitú alémúsú'a wake mweko mwikambo Iya Abeca, na úlé'ambya ité ésasamino 'ya wake mtéma 'ya 'wilolela hemo, na úmlangésha ité bilya byalé.

Mklisitú a'únda manga 'wihe'ya msalaba, úm'mengeleca nibo ewe imwene ahúlúsungélé'wa hamucunge na Klisitú, lúnge ahúlúcú'a hamucunge Nake m-mbúlamu bwa mmbésé, na úbibyo alémúlonda bilé mwikúlú, nabyo i bilya ale ose, i bilya bishishimone'e na meso ma mweko. Nake ase'elela úmonana na Abeca. Alé ité été 'yabyalwa ha'onga na njiki ca makyé ma mkela, na'yo élémúhembra bikuma m-mbyake bikyanga, lúnge alé ité étabi 'ya été 'ya msabibu wa benebene élémúhembra manga. Lú'úndo Iwa Abeca lwacelela, lwakyela m-wake mtéma; na úbibyo talé na boba bwa lu'u tú'éte. (Lola Sabuli 1:1-3; Yohana 15:1-14; 4:18-21).

CAMU'ÚNO, BENU BAHÚLÚHELELWA NA TATA

Yesú atenjile nibo, "Ine i úcú'a na búlamu, Mtú hose húshi'wace ine, ana'anda ú'wa, i'aba mlamu, lúnge húlya húshina'waca hose, mnga a'waca ine tashi'we, i'aba na búlamu ale na ale." (Lola Yohana 11:25-26). "Húlya húlémuhungwa Iyane ikambo, na ú'waca húlya wambicile, hukyo i húlé na búlamu bwa ale na ale, lúnge tashi'alélwe lúbangya, inibo ibé awa uhuma m-lu'u, na úhingéla m-mbúlamu." (Lola Yohana 5:24). Lu'u talúna'élusha boba na ú'úbakana úlé Mklisitú, lúmbaka lu'u lwawa úminwa na úhémwa. "A húbe lu'u, obe úléka úlémúbebya

10. Éshi'a 'ya mtú wa Abeca, Ahecibwa Mwikúú
na úsohakélwa

batú úlé úléhé? Inibo Abeca ahangyibwe manga, Ewe watúha búbasha bwa úhéma mulé wetú Mwami Yesú Klisitú!” (Lola 1. Bakolito 15:54-57).

Mtú hose wa'waca Abeca, tana'émona lu'u boba, mnga 'yake ékyanga 'yahúla 'ya uhuma mno m'mésé, a'úya nake alémúsohakélwa, na úhúla m-numba ya bwi'ano bwacelela, bwa ale na ale. Ndúmwa Paholo atenjile nibo, “Nashima nihume m-mbúno búlamu, na níkéle 'wi'yana hamo na Klisitú, lúmbaka bibyo ibyahétakana úba byangéne únilé.” (Lola Bafilipi 1:23). Mklisitú alé na púsha manga ya úmona búshú bwa Yesú, húlya wam'mwéléle ú msalaba, na úmsúngúla na wake mshi. Mtéma wa Mmaha húlémú'úm'mengeleca makambo ma Yesú, bikyanga byalémúsoma makambo matenda nibo, “Tamu'olwa úba na ikanga m-yenu mitéma, mu'wace Abeca, na ninúnge mungwace. M-numba mwa Tata mulé maci'é manga, bino naya úmu'úngéla. Mnga tamanabele hemo, ninamubwécile. Na mnga naya úmu'úngéla maci'é inahoto'anya lúnge nicwe úmuhénda nibo túye, na hanilé na benu bange i hamu'uba.” (Lola Yohana 14:1-4). “Bilya byashamoninwe na uhungubwa na batú, Tahalé mtú wabilénganyinye, Abeca abi'úngéla balya bam'múnda.” (Lola 1. Bakolito 2:9). Mno m'mésé tamulé atendeci acelela úse'eleca byangéne hange úlangesha byangéne búcunde bwa búci'é bwa mwikúlú, bwa'úngélwa balya bahéma mno m'mésé, na balya ba'waca Yesú Klisitú.

Mwingi na éno ésúsanyo 'ya i'úmi, twa'engelecibwa hemo úya mwikúlú 'wa mklisitú wa'wacibwa, na wa benebene, i húlya húlé mwingi na Klisitú. Hanuma na lu'u, twamona Malahika wa Abeca húlémúmone'a. Nake alémúleka ahotolele Abeca mtéma wahonyibwa na wabalwa-búlúlé, baye mwikúlú. Mtéma na búlamu, byakangúlwa úhuma m-mweko wa mtú, na úhecibwa mwikúlú, úlé Húlya wabele a'únda manga; nake alekelelwa manga úkya'anyibwa na búsoka bwa éka úlé Abeca. Nake ashimmbwéle nibo “Wa'éta byangéne m'mambi wangéne lúnge

wa'waca, hingéla m-mbúsoka bwa Sokyé-búca.” (Lola Matayo 25:21). Wamwitú ta'élé na makala olé lúnge; lúmbaka lu'u lwa banyemya Abeca, lúlé na ékúci úmbele ya Mwene'ombe. (Lola Sabuli 116:15). Nahungilwe cú'i uhuma mwikúlú lyúmbwéla nibo, Úsalange bino: Úhuma éno ékyanga, babékalo balé balya ba'u, ba'wéla mwingi na m'mambo wa Mwene'ombe! “Mtéma wa Mmaha wanatenda nibo,” Ee, malé benebene. Bacelela 'wihoca hanuma na yabo mi'ambo yakúma, lúmbaka yabo mi'ambéci yangéne iyacangana nabo. (Lola Úkúbúlélwa 14:13).

Búbe húlémúsoma éno étabo, Abeca a'ú'watéléce manga, útange hobe mtéma, úhúwe Yesú; lúmbaka alémútenda nibo, “Wane mwana úmbe hobe mtéma” Tú'olwa ú'waca hobe mtéma hú'úcimbéléce ú'úhila nibo úcimine na úcange búbé, lúmbaka mtú hose húlya wase'elela úkyekamina wake mtéma, ibé alé élema. (Lola Túlébé 28:26). Úle'e bobe búbé na úbundane na búlúlé, Lúmbaka bú'ambi bwa búbé lúlé lu'u, inibo ékabi 'ya Abeca 'yalémúhana ú ngana, búlé búlamu bwa ale na ale, mulé Yesú Klisitú wetú Mwami. (Lola Baloma 6:23).

Húbe wawa úha Abeca bobe búlamu, úbunde alolelo a mano makambo ma búlamu, malé mwingi na bú'waca na lú'úndo lúlé mwingi na Klisitú Yesú, lúmbaka nikyé benebene nibo, húlya húnawaca anabasha ú'únga élya é'éngya 'yambé'éla, úhúca ú lúlya lusuku. (Lola 2. Timoteho 1:12). Mwikuba'e ú bwenu bú'waca bwa mmaha manga, na muhúne mwingi na Mtéma wa Mmaha; mu'enge mwingi na lú'úndo lwa Abeca, na úloleca úlé Yesú. Húlya wabali'ile lúnge Húlya wacelecice bwetú bú'waca, na lúnge alé Húlya húshihoto'anye lúbélo, Nake Húlya alé Mwami wa bami.

Úlé Ewe húnabasha úmu'únga nibo mule'e úkwéla, na úmuhimi'ya úmbele ya bwake búcunde, na umuloca kwasé nibo tamulé na asemo na mwakyelwa na sohakélwa manga, Ewe alé Abeca inose; Mmonya wetú úlé Yesú Klisitú wetú Mwami,

búcunde búlé Nake, na búsoshi na búbasha na makala, uhuma ale ose, na éno ékyanga, na ale na ale. Amina. (Lola Yula 24,25).

Úlé nyémbo ca sohakélwa,
Úl' ewe wahúlútú'únda,
Úlwa wake mshi w'ékúci,
Itwasanganina mwikúlú.

Alaki angéne,
Itwasanganina mwikúlú,
Lusuku lw' éshi'a,
Becu bose itwaba úlya.

Itwakémba nyémbo mwikúlú,
Na balya bahúlúhonyibwa,
Ta'úshibe lú'úbya lúnge,
Becu bos'itwaba alembe.

Copyright ANGP

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, plaques, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coração do Homem" é obtido em mais de 538 línguas e dialetos falados em todo o mundo, a saber: (África, Ásia, América do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tablets, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, a

l'ecole du dimanche ou lors de reunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coracao, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coracao podem ser obtidos com caracterfsticas Europeias e Africanas e podem ser usados em conjuncao com o mesmo livro em classes de ensino biblico, evangelizacao ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacta- se para confirmacao do ultimo preco dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons a nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre litterature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette litterature evangelique. Votre aide sera beaucoup appreciee.

Si vous avez trouve le salut en Christ ou si vous avez ete beni par notre litterature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traducoes de nossa literatura em outras lnguas. Vossa assistencia sera muito apreciavel.

Se tem encontrado a salvacao em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermedio da nossa literatura evangelica, faca o favor de nos

informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas oracoes.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la litterature evangelique, des livres et des traites en plus de 538 langues, ecrivez a:

Para obter gratuitamente a literatura evangelica, livros e folhetos em mais de 538 lnguas diferentes escreva para:

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

info@angp.co.za

A Gospel Literature Mission financed by donations

Une Mission de litterature evangelique finacee de dons

Missao de literatura Evangelica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)